

GUY DE MAUPASSANT [gi d mopasán]

* 1850 v Tourville-sur-Arques, † 1893 v Paříži

Byl francouzský spisovatel a novinář. Jeho tvorbu ovlivnil realismus a naturalismus. Pocházel z vyšších vrstev, narodil se na zámku v Normandii. Část studií strávil v církevním internátu, z něhož byl vyloučen. Studia na právech přerušila prusko-francouzská válka, do níž dobrovolně vstoupil jako voják. Po válce pracoval jako úředník. Důležité pro něj bylo přátelství s Flaubertem, který ho uvedl do literárního světa. Svě dílo (téměř tři sta povídek a několik románů) napsal během deseti let. Psal o rodné Normandii, prusko-francouzské válce, o ženách a jejich láskách, ale také o strachu, nemoci, šílenství a posedlosti.

Byl objektivním **pozorovatelem skutečnosti**, kterou dovedl mistrně popsat. Jeho nejznámější povídka **Kulička** je **podobenstvím o francouzské společnosti**. Autor v ní kritizuje „počestné a vážené“ občany, kteří se projeví jako sobečtí pokrytci. Nejznámějším Maupassantovým románem je **Miláček**. Název je míněn ironicky, protože hlavnímu hrdinovi nejde o lásku. Georges Duroy, bezvýznamný úředník, si vybuduje kariéru díky **známostem**

Hra Miláček byla úspěšně uváděna v Městském divadle v Kladně.

s bohatými a vysoce postavenými ženami, které využívá. V románu **Příběh jednoho života** líčí autor osudy Jany vychované v klášteře, která po sňatku narazí na drsnou životní realitu. Román **Petr a Jan**, proslavený svojí předmluvou, zachycuje rivalitu mezi zcela odlišnými bratry.

Georges Duroy ztvárnil ve filmu *Miláček* Robert Pattinson známý ze série Twilight.

★ ZAJÍMAVOST

Maupassant měl spoustu milenek. Onemocněl syfilidou, která mu způsobila psychickou poruchu. Závěr života strávil v psychiatrické léčebně.

KULIČKA (1880)

Děj se odehrává v době prusko-francouzské války. Skupina bohatých občanů odjíždí dostavníkem z oblasti obsazené nepřitelem. S nimi ve voze cestuje i prostitutka zvaná Kulička. Všichni jí pohrdají, ale když mají hlad a dobrosrdečná Kulička jim nabídne své zásoby, vyjedí jí celý košík. Dostavník zastaví pruský důstojník a nechce ho nechat projet, dokud mu Kulička neposkytne své služby. Ostatní cestující se sice tváří jako vlastenci, ale když se octnou v pasti, přemluví Kuličku, aby důstojníkovi vyhověla, přestože je to nepřítel. Ta se obětuje, ale počestní občané ji zahrnou opovržením. Druhý den to jsou oni, kteří s sebou mají jídlo, ale s Kuličkou se nikdo nerozdělí.

Nikdo se na ni nepodíval, nikdo si na ni ani nevzpomněl. Cítila, jak je bezmocná proti opovržení těch počestných hňupů, kteří ji napřed obětovali a pak odhodili jako nečistou věc, z níž nekyne žádný užitek. Tu si připomněla, jak jí hltavě spolykali celý košík, plný dobrot, (...) a najednou v ní zuřivost opadla, jako když praskne příliš napjatá struna, ucítila, že má na krajíčku pláč. Ze všech sil se snažila přemoci, bránila se tomu, polykala slzy jako dítě, ale slzy se jí tlačily do očí stále víc, zableskly se v koutku víček, zanedlouho jí skanuly z očí dvě veliké kapky a stékaly pomalu po tvářích dolů. (...) Paní Loisaurová se pod vousy vítězoslavně usmála a zašeptala: „To pláče hanbou.“

Přeložil Luděk Kárl

Otázky a úkoly pro rozbor textu:

- 1 Jaký vnitřní konflikt se v ukázce odehrává?
- 2 Charakterizujte postavu Kuličky.
- 3 Ke komu ji autor staví do protikladu?

MILÁČEK (1885)

Protože měl rád hezké vystupování, sám od sebe i jako bývalý poddůstojník, vypjal prsa, důvěrně známým vojenským gestem si nakroutil knír a rychle se rozhlédl kolem po lidech, kteří se zdrželi u večere. Byl to pohled jednoho z těch hezkých chlapců, jenž připomíná rybářskou síť vrženou do vody. Ženy k němu zvedly hlavy. (...)

V Paříži to bylo něco jiného. Člověk tu nemohl svobodně a daleko od civilizace loupit se šavlí u boku a s pistolí v ruce. Ještě teď však v sobě cítil pud poddůstojníka v dobyté zemi. Po těch dvou letech strávených v poušti se mu opravdu stýskalo. Škoda, že tam nezůstal! Ale doufal, že až se vrátí, bude se mu dařit líp. A teď...! Ano, teď je to hnus! Pohnul jazykem v ústech a trochu jím mlaskl, jako by se chtěl ujistit, jak suché má patro. Kolem se pomalu vlekl unavený dav a Duroy si stále v duchu říkal: Hovada! Všichni ti pitomci mají u sebe prachy! Strkal do lidí a pohvizdoval si veselé písničky. Odstrčené pánové se pohoršeně otáčeli, ženy šeptaly: „To je ale zvíře!“

Přeložila Dana Melanová

Otázky a úkoly pro rozbor textu:

- 1 Na základě ukázky charakterizujte postavu Duroye.
- 2 Co se z textu dozvídáte o jeho minulosti?
- 3 Jak ho vnímají ženy?

Opakování:

- 1 Jak autor popisuje francouzskou společnost?
- 2 Co na ní nejvíce kritizuje?
- 3 Co vystihl v postavě Duroye?
- 4 Objevuje se stejný typ lidí i dnes?
- 5 Čím byla povídka Kulička provokativní?
- 6 Do které sociální vrstvy patří její představitelka?

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL

* 1809 ve Velkých Soročincích, † 1852 v Moskvě

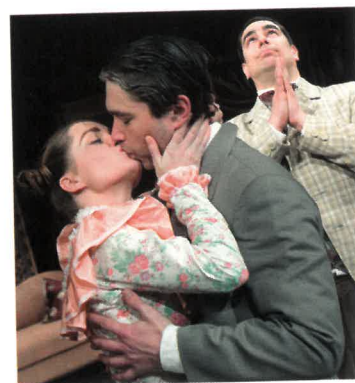
Byl ruský dramatik a spisovatel ukrajinského původu. Jeho dílo stojí na pomezí romantismu a realismu. Jeho otec byl bohatý sedlák, ale i básník a dramatik. Gogol se zkoušel prosadit různě, působil jako historik na univerzitě, herec i úředník. Postupně se ale čím dál intenzivněji věnoval své největší vášni – psaní. Poté, co kritika odsoudila jeho hru *Revizor*, pobýval dlouhá léta v Římě. Dvakrát se léčil v moravských lázních Jeseník. Zemřel předčasně na následky deprese, vyčerpání a hladovění.

Prvním textem, kterým na sebe upoutal pozornost, byly povídky **Večery na samotě u Dikaňky**. Jde o soubor svérázných, **fantastických příběhů** vycházejících z **ukrajinského folklóru**. Povídky jsou stylizovány jako mluvené historky. Gogol se snaží zachytit originalitu a spontánnost **lidových vyprávěčů**. Ti, jako by se stále obraceli na své posluchače, kterým pokládají řečnické otázky, odbočují od hlavní dějové linie či jadrně komentují jednání postav. Už tady se autor představuje jako **výborný vypravěč** kombinující komiku s hrůzou, každodennost s tajemstvím a hovorový jazyk s básnickým.

VĚDĚLI JSTE, ŽE...?

Gogol v závěru života propadl depresi a uchýlil se k různým mystickým myšlenkovým proudům. Spekuluje se o tom, že zešlel.

hluboko v sobě cítí jakousi výčitku, která ho ničí. Gogol se soustředil na tajemné, **děsivé obrazy** (např. rudého lesa poté, co je zavražděno dítě), ale zároveň i na úsměvné chování nastávajícího mladíkova tchána, potěšeného pytlí zlatáků, které mladík přinese. Svou **záhadností** a **ponurou atmosférou** se povídky blíží spíše **romantismu**.

Gogolovu *Ženitbu* nastudovali herci Slezského divadla v Opavě.

★ ZAJÍMAVOST

Gogolova matka se za jeho otce provdala ve čtrnácti letech. Gogol měl jedenáct sourozenců.

Gogolova hra *Revizor* je v Rusku tak populární, že se dostala i na poštovní známky.

Jinou podobu **fantastiky** spisovatel ztvárnil v pozdějších **Petrohradských povídkách**. Všechny příběhy tu spojuje jednak prostor tehdejšího ruského hlavního města, jednak hravé pozměňování běžně prožívané reality. Řada klasických **romantických motivů**, jako je šílenství či rozpor snu a skutečnosti, se tu vynalézavě proplétá s nereálnými situacemi často vysloveně groteskního charakteru. Povídka **Nos** se jmenuje podle zvláštního nálezů holiče Ivana, který skutečně najde nos uvnitř rozlomeného chleba. Ještě větší překvapení ale zažije na jiném místě vyšší úředník Kovaljov, neboť jemu nos ve tváři chybí a později zjistí, že jeho nos se v převlečení prochází po městě.

V pozdějších dílech přibývá v Gogolově tvorbě realistických prvků, i když romantické tendence zcela nezmizí. Za jeho **vrcholné prozaické dílo** bývá považován román **Mrtvé duše**. Jde o rozsáhlý **satirický román**, který autor původně plánoval jako trilogii. Ta měla rafinovaně napodobovat strukturu Dantovy Božské komedie, Gogol však stihl dokončit pouze první díl, obraz zkaženosti ruského venkova. Pozdější části měly představovat v analogii k Dantemu očištec – napravující se svět – a jakýsi ráj – svět takový, jak by měl vypadat.

Gogolovým nejproslulejším dílem se stalo **satirické drama o pěti dějstvích Revizor**. Svou groteskností a nadsázkou navazuje na starší díla, jednoznačně tu ale převládá snaha o **realistické vystižení maloměsta** a jeho problémů. Zápletka je postavena na záměně postav a jejím následném zneužití. Hru odsoudila soudobá kritika. Podobně nepochopena byla i další Gogolova hra pod názvem **Ženitba**. Jedná se o **satirickou komedii**, v níž starý mládenec uteče před svatbou oknem a nevěsta, která nechtěla přijít o žádného z pěti nápadníků, nakonec přijde o všechny.

PETROHRADSKÉ POVÍDKY – NOS (1842)

Zdálo se, že i na úředníka zapůsobila Kovaljovova svízelná situace. A aby poněkud zmírnil jeho zármutek, uznal za dobré mu vyjádřit svou účast několika slovy: „Dooopravdy mě velice mrzí, že se vám stala takové směšná věc. Nechcete si trošinku šňupnout? Zahání to bolení hlavy a špatnou náladu; i na hemeroidy je to dobré.“ Při těch slovech nabídl Kovaljovovi tabatěrku, jejíž víčko s obrázkem nějaké dámy šikovně šoupl dospod. Tento bezděčný čin vyvedl Kovaljova z míry. „Nechápu, jak můžete ještě žertovat,“ řekl rozzlobeně, „copak nevidíte, že si nemám čím šňupnout? Jděte do háje s tím vašim tabákem! Ani podívat se na něj nemohu, a nejenom na ten váš mizerný berjozovův, ale ani kdybyste mi nabízel třeba rapé!“

Přeložila Anna Nováková

Otázky pro rozbor textu:

- 1 K čemu autor celou situaci využívá?
- 2 Které z těchto slov se k ukázkce nejlépe hodí a proč? – absurdní, bizarní, groteskní, komický